

Lupčiansky hrad v polovici 16. storočia vo svetle najstaršieho zachovaného inventára¹

MIROSLAV LACKO

*Friedrich-Christian-Lesser-Kolleg für Ostmitteleuropa,
Friedrich-Schiller-Universität, Jena, Nemecko*

Lupča Castle in the Mid-Sixteenth Century in the Light of Oldest Preserved Inventory

Abstract: From 1527, the Lupča Castle was possessed by Mary of Austria (1505 – 1558), the dowager-queen of Hungary that kept the Lower Hungarian minting chamber in Kremnica with several estates and castles in this area (present-day Central Slovakia) after the death of her husband King Louis II (1506 – 1526) during the battle of Mohács. As Maria had become governor of the Habsburg Netherlands in 1531, her brother, the new Hungarian King Ferdinand I (1503 – 1564), began to aim at an assumption of her Lower Hungarian property to the royal government, because this mining area represented a very important source of finance. After long-term efforts, the contract about a financial compensation between the King Ferdinand I and his sister Mary was made on 7 March 1548 in Augsburg and by this contract, Mary renounced her claim for the Lower Hungarian minting chamber, estates and castles Lupča, Vígľaš, and Dobrá Niva in favour of Ferdinand I. Until the end of August 1548, these estates and castles were assumed to the royal ownership. Thereat, the oldest known inventory of the Lupča Castle was elaborated by the royal commissioners on 30 August 1548 and its exact transcription is published in the appendix of this study for the first time.

Keywords: Lupča, castle, inventory, material culture, Hungary, Central Slovakia, Habsburg policy.

DOI: <https://doi.org/10.24040/ahn.2025.28.01.53-81>

Úvod do problematiky

Napriek tomu, že Lupčiansky hrad sa ako jedna z mála obdobných kultúrnych pamiatok na Slovensku dočkal aj samostatného monografického spracovania v podobe kolektívnej monografie o dejinách a stavebnom vývoji hradu z roku 2017, nové historické výskumy prinášajú ďalšie neznáme poznatky o tejto pamiatke i o dejinách lupčianskeho hradného panstva.² Zvlášť systematický archívny výskum o dejinách banskobys-trickej banskej oblasti realizovaný autorom predloženej štúdie dlhodobo

¹ Výskum k predloženej štúdii bol realizovaný s finančnou podporou Železiarní Podbrezová, a. s.

² Vid' HOMOLA, Vladimír – TOMEČEK, Oto et al.: *Hrad Lupča – klenot Pohronia vo svetle*

v rôznych stredoeurópskych archívoch priniesol v ostatných rokoch viacere nové publikačné výstupy, ale aj dosiaľ neznáme pramene práve k banskobystrickému regiónu.³ V rámci predmetného systematického výskumu sa vo fondoch Rakúskeho štátneho archívu vo Viedni podarilo objaviť aj dosiaľ neznámy inventár Ľupčianskeho hradu z 30. augusta 1548, ktorý bol spísaný pri príležitosti jeho prevzatia zo súkromnej správy Márie, vdovy po Ľudovítovi II. Jagelovskom, do vlastníctva kráľa Ferdinanda I. Habsburského. Ide nesporne o dosiaľ najstarší zachovaný inventár hradu, a preto s ohľadom na jeho význam pre ďalšie stavebno-historické výskumy hradu, možné nové interpretácie súčasných i budúcich bádateľov, ako aj pre dejiny ranonovovekej materiálnej kultúry je v prílohe tejto štúdie uverejnená aj kompletná transkripcia tohto cenného historického prameňa.

Prebratie majetkov v správe Márie ako kráľovnej vdovy do vlastníctva panovníka v roku 1548 bolo vyvrcholením dlhoročného úsilia Ferdinanda I. o získanie cennej majetkovej základne potrebnej pre konsolidáciu jeho panovníckej moci v Habsburskej monarchii, konštituovanej integráciou Uhorska do tohto nového kompozitného štátu po roku 1526. Stiahnutie sa Fuggerovcov z banskobystrickej banskej oblasti a ustanovenie štátnej správy do mediarskeho podniku v Banskej Bystrici v roku 1546, ako aj odstúpenie kremnickej mincovnej komory a niekoľkých blízkyh hradných panstiev Máriou do kráľovskej správy v roku 1548 predstavuje zásadnú cezúru v dejinách dolnouhorskej (dnes stredoslovenskej) banskej oblasti. Udalosti z rokov 1546 až 1548 otvorili Habsburgovcom pomyselnú bránu do tejto mimoriadne výnosnej banskej oblasti a umožnili sformovanie habsburskej komorskej správy v podobe Banskej komory v Banskej Bystrici podriadenej priamo Dolnorakúskej komore vo Viedni, čo malo zásadný vplyv na dejiny tejto oblasti počas nasledujúcich 300 rokov. Štátne podnikanie v dolnouhorských (dnes stredoslovenských) banských mestách tak mohlo byť Habsburgovcami postupne integrované do systému štátnych financií monarchie a stať sa jedným z jeho pilierov.

Ľupčiansky hrad a k nemu prislúchajúce rozľahlé hradné panstvo na Horehroní mali pre habsburskú hospodársku politiku osobitný, strategický význam. Jeho územie totiž tvorilo významnú lesohospodársku základňu pre okolité banské mestá, obzvlášť však pre početné a energeticky náročné huty banskobystrického mediarskeho podniku, ktorý sa

vekov. Podbrezová : Železiarne Podbrezová, a. s., 2017. 368 s.

³ Pozri napr. LACKO, Miroslav – MAYEROVÁ, Erika (eds.): *Der Thurzo-Kodex – eine einzigartige Quelle zum europäischen Bergrecht und Münzwesen um 1500*. Innsbruck; Wien : StudienVerlag, 2022. 546 s.

v 16. storočí stal jedným z troch najvýznamnejších producentov medených polofabrikátov v strednej Európe. Pre zabezpečenie drevorubačstva, ako aj pre pálenie dreveného uhlia a výkon povozníctva bolo nevyhnutné už od založenia fuggerovsko-thurzovskej spoločnosti a výstavby huty v Moštenici na území lupčianskeho panstva mať buď kontrakty s lupčianskymi hradnými pánmi, alebo disponovať priamym mocenským vplyvom na toto hradné panstvo.⁴ Nie je preto prekvapivé, že neskorší zálohoví páni hradu v období po roku 1548 mali rôzne väzby na cisársky dvor vo Viedni.

Prevzatie Lupčianskeho hradu do kráľovskej správy v roku 1548

Dramatické udalosti v bitke pri Moháči v auguste 1526, počas ktorej zahynul i dovtedajší uhorský kráľ Ľudovít II. Jagelovský (1506 – 1526), zásadne ovplyvnili osudy celého Uhorska. Totiž Uhorské kráľovstvo bolo postupne integrované do rozľahlého kompozitného štátu – Habsburskej monarchie – pod vládou Ferdinanda I. Habsburského (1503 – 1564). Vdova po Ľudovítovi Mária Habsburská (1505 – 1558), Ferdinandova sestra, opustila Uhorsko a po roku 1530 sa stala nizozemskou guvernantkou a miestodržiteľkou. V jej súkromnej správe zostala Mincovná komora v Kremnici a Banská komora v Banskej Štiavnici ako pôvodne venný majetok určený tradične pre uhorské kráľovné a spolu s tým aj tejto komore podriadené dolnouhorské (stredoslovenské) banské mestá, ako aj niektoré ďalšie hradné panstvá a mestá v iných častiach Uhorska. Keď po smrti manžela zápasila s finančnými problémami kvôli značnej zadlženosti ešte z obdobia pred rokom 1526 a renta slúbená Ferdinandom I. neprichádzala, podarilo sa jej aspoň rozšíriť majetkovú základňu o hradné panstvá Lupča, Vígľaš a Dobrá Niva v roku 1527 s Ferdinandovým pričinám, aj keď v prípade Lupče len formálne, lebo túto bolo ešte potrebné vydobýť od pôvodných zemepánov – Dóczyovcov a Lipcseyovcov. Situácia sa skomplikovala po Máriinom odchode do Nizozemska, keď sa jej brat začal usilovať o získanie výnosného majetkového komplexu v dôležitej dolnouhorskej banskej oblasti. Navyše, v apríli 1542 uhorské stavy na sneme v Banskej Bystrici vydali prehlásenie, aby vdova Mária vrátila hradné panstvá Lupča, Vígľaš a Dobrá Niva ich pôvodným vlastníkom spred roka 1527, resp. ich dedičom.⁵ V prípade Lupče išlo o spomenutých Dóczyovcov z Veľkej Lúče, ktorí však

⁴ Na túto tému viac SKLADANÝ, Marián: Moštenická sciedzacia huta v rokoch 1496 až 1526. In: *Historica – Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského*, roč. 41, 1995, s. 107-124.

⁵ Viac o tom v dizertačnej práci rakúskeho historika a neskôr univerzitného profesora publikovanej v niekoľkých častiach, ktorá je v slovenskej historiografii takmer neznáma, hoci sa z väčšej časti týka práve územia dnešného Slovenska: HEISS, Gernot: Die ungarischen, böhmischen und österreichischen Besitzungen der Königin Maria (1505 – 1558) und ihre Verwaltung. Erster Teil: Überblick 1521 – 1548. In: *Mitteilungen des Österreichischen*

predstavovali problematických susedov pre dolnouhorské banské mestá.⁶

Pre kráľovnú vdovu vydobyl Ľupčiansky hrad jej zvolenský kapitán Krištof von Thurn v júni 1530, ktorý vo funkcii kapitána a správcu hradov Ľupča a Vígl'aš pôsobil do svojej smrti v roku 1542. Potom hrad spravovali jeho bratia Anton a Ján von Thurn.⁷ Najneskôr od polovice tridsiatych rokov 16. storočia sa Krištof von Thurn vymkol spod kontroly kráľovnej vdovy sídliacej v ďalekom Nizozemsku a sám si uzurpoval hrady i panstvá Ľupča, Vígl'aš i Dobrá Niva, o čom svedčí aj list Ferdinanda I. zaslaný priamo Márii z 21. januára 1536.⁸ Ľupčianske panstvo s 22 sídlami malo v tomto období odhadovaný ročný výnos 2 000 rýnskych zlatých (ďalej len zl.). V dôsledku uzurpovania týchto majetkov, ako aj sporov Krištofa von Thurn s bankským mestom Ľubietová začal Ferdinand I. od konca tridsiatych rokov vyvíjať čoraz väčší tlak na prevzatie hradných panstiev v okolí dolnouhorských bankských miest do kráľovskej správy. K ďalším komplikáciám dochádzalo aj pri správe Mincovnej komory v Kremnici, ktorá bola viac než dve desaťročia spravovaná len úradníkmi poverovanými Máriou a o ktorú mal Ferdinand I. eminentný záujem pre jej nezanedbateľný finančno-politický význam. Z týchto dôvodov v štyridsiatych rokoch 16. storočia prebiehali intenzívne rokovania medzi zástupcami Márie a Ferdinanda I., pričom Mária sa usilovala vyčísliť svoje nároky. Napokon, po viacerých priet'ahoch zo zahranično-politických dôvodov sa podarilo medzi Máriou a Ferdinandom I. uzavrieť dohodu o finančnom vyrovnaní 7. marca 1548 v Augsburgu. Pod prísl'ubom renty 34 000 uhorských zl. (t. j. 42 500 rýn. zl.) ročne sa Mária vzdala svojich nárokov na kremnickú Mincovnú komoru i hradné panstvá Ľupča, Vígl'aš a Dobrá Niva v prospech Ferdinanda I.⁹ Do leta 1548 došlo ku skutočnému prevzatiu uvedených hradov a panstiev do kráľovskej správy.

Staatsarchivs, roč. 27, 1974, s. 65-92.

⁶ Podrobnejšie WENZEL, Gustáv: *Boje dolnouhorských bankských miest s Dóczyovcami z Veľkej Lúče, 1494 – 1548*. Modra : Združenie za záchranu hradu Revište, 2017, s. 17-74. GRAUS, Igor: Dóciovci z Veľkej Lúče ako jeden z destabilizujúcich faktorov bankského podnikania v stredoslovenskej banskej oblasti na prelome 15. a 16. storočia. In: *Päťsté výročie vzniku thurzovsko-fuggerovského mediarskeho podniku v Banskej Bystrici*. Zborník referátov, výstupní účastníkov vedeckej konferencie 15. marca 1995. Ed. P. Martuliak. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 1995, s. 107-123.

⁷ TOMEČEK, Oto: Návrat hradu a panstva do rúk panovníkov a jeho prví zálohovní páni Pavol Rubigall a Gašpar Tribel (1530 – 1620). In: HOMOLA, Vladimír – TOMEČEK, Oto et al.: *Hrad Ľupča – klenot Pohronia vo svetle vekov*. Podbrezová : Železiarne Podbrezová, a. s., 2017, s. 56-57.

⁸ *Die Korrespondenz Ferdinands I. Familienkorrespondenz*, Bd. 5: 1535 und 1536. Bearb. von Bernadette Hofinger, Harald Kufner, Christopher F. Laferl, Judith Moser-Kroiss und Nicola Tschugmell. Wien; Köln; Weimar : Böhlau Verlag, 2015, č. 952, s. 385-387.

⁹ Podrobne o tom HEISS, Gernot: Die ungarischen, böhmischen und österreichischen Besit-

Krátko potom, 19. marca 1548, vydal Ferdinand I. nariadenie pre Dolnorakúsku komoru vo Viedni, aby prevzala do svojej správy majetky jeho sestry Márie v Mosonmagyaróváre (*Ungarisch Altenburg*), Bruck an der Leitha v Dolnom Rakúsku a hrad v Ľupči spolu s panstvom. Bezprostredný výkon komorskej správy nad Ľupčianskym panstvom mala zabezpečovať Banská komora v Banskej Bystrici. Otvorenou otázkou zostalo vysporiadanie sa s nárokmi Dóczyovcov a Lipcseyovcov na Ľupčianske panstvo, ktorými sa po roku 1542 musela zaoberať už kráľovná vdova a o ktorých v doterajšej literatúre panujú viaceré nejasnosti. Ako ukázal detailnejší rozbor prameňov i existujúcej literatúry, v skutočnosti boli s Dóczyovcami a Lipcseyovcami uzavreté vo veci Ľupčianskeho panstva až dva kontrakty:

1) Prvý kontrakt uzavrela ešte kráľovná vdova a jej komisári v dolnouhorských banských mestách – Ruprecht IV. Haller von Hallerstein a Georg Krabath von Sparrendorf – s Mikulášom, Ladislavom, Gabrielom Dóczyovcami a Jánom, Gašparom i Urbanom Lipcseyovcami, ktorí zároveň reprezentovali celé príbuzenstvo a všetkých dedičov oboch rodov, a to v Kremnici 6. októbra 1546. Týmto kontraktom sa kráľovná vdova zaviazala uhradiť ročné odškodné vo výške 400 uhorských zlatých za užívanie Ľupčianskeho panstva v období troch nasledujúcich rokov počnúc 6. októbrom 1546 a končiac 6. októbrom 1549. Celkom tak išlo o 1 200 uhor. zl., ktoré v októbri 1546 Máriini komisári aj zástupcom oboch rodov uhradili. Zápis o tom bol zaprotokolovaný tak Nitrianskou, ako aj Bratislavskou kapitulou ešte v tom istom mesiaci.¹⁰

2) Keďže v lete 1548 došlo k už spomínanému prevzatíu Ľupčianskeho hradu a panstva do kráľovskej správy, museli byť opätovne upravené i vzťahy s Dóczyovcami a Lipcseyovcami, k čomu došlo uzavretím nového kontraktu medzi Ferdinandom I. a zástupcami oboch rodov 1.

zungen der Königin Maria (1505 – 1558) und ihre Verwaltung. Zweiter Teil: Die Besitzungen. In: *Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs*, roč. 29, 1976, s. 61-64. HEISS, Die ungarischen, böhmischen und österreichischen Besitzungen der Königin Maria (1505 – 1558) und ihre Verwaltung. Erster Teil..., s. 94-99.

¹⁰ Slovenský národný archív v Bratislave (ďalej len SNA), fond Hodnoverné miesto Bratislavskej kapituly (ďalej len HMBK), autentický protokol č. 7 – 8 (r. 1546 – 1551), pag. 301-302: „...videlicet trium annorum, pro singulis annis quadringentos florenos computando, quorum annorum initium est dies sexto octobris anni huius et finitum die sexto octobris anni millesimi [quingentesimi] quadragésimi noni...“. Z citovaného zápisu vyplýva, že Emil Jurkovich sčasti mylne interpretoval zmluvu zo 6. októbra 1546, hoci omylu sa dopustili aj autori preberajúci tieto údaje od E. Jurkovicha, ako napr. ORAVSKÝ, Hieronym: *Slovenská Ľupča*. Martin : Osveta, 1990, s. 174-175. H. Oravský uvádza až 10-ročnú lehotu Máriinho užívania Ľupčianskeho panstva a iné platobné podmienky, a to s odvolaním sa na štúdiu: JURKOVICH, Emil: Zólyomlipcse várának és uradalmának története – Második közlemény. In: *Hadtörténelmi Közlemények*, roč. 30, 1929, s. 165. Od oboch autorov preberali túto interpretáciu aj ďalší, ako napr. SKLADANÝ, Marián – TOMEČEK, Oto: Hranice Ľupčianskeho hradného panstva v polovici 16. storočia. In: *Acta Historica Neosoliensia*, Tom. 3, 2000, s. 56.

októbra 1548 vo Viedni. Podľa tohto druhého kontraktu panovník mohol držať hrad i panstvo vo svojej správe za ročné nájomné 600 zl. po dobu štyroch rokov, pričom po ich uplynutí mal pôvodných majiteľov panstva buď odškodniť čiastkou 10 000 zl., alebo iným adekvátnym majetkom, resp. panstvom. Vzťah medzi panovníkom a spomínanými rodmi zostal nedoriešený až do roku 1557, keď sa rozhodlo, aby im štát vyplatil uvedených 10 000 zl., pretože žiaden náhradný majetok vtedy nebol k dispozícii.¹¹ Či skutočne došlo aj k vyplateniu predmetnej sumy, by mal overifikovať ďalší výskum, pretože s ohľadom na vtedajší deficit štátnych financií, ako aj pokračujúce snahy Dóczyovcov o prinavrátenie Ľupčianskeho panstva do ich vlastníctva, to je neisté. Andrej Dóczy ako zástupca všetkých členov a dedičov rodu protestoval pred Bratislavskou kapitulou proti vlastníckym zmenám na panstve a hrade Ľupča dokonca ešte v decembri 1609.¹² Napokon, v uhorských podmienkach by nešlo o výnimočný prípad, keď štátne záujmy boli mocensky presadené na úkor kapitálovo slabej uhorskej šľachty.

Navyše, z Ferdinandovho nariadenia spísaného v marci 1548 tiež vyplýva, že aj kastelán Ľupčianskeho hradu Erazmus Gutt, predtým v službách Thurnovcov, bol na hrade v nájomnom vzťahu k Mikulášovi Dóczymu a Jánovi Lipcseyovi a musel im sám platiť nájomné.¹³

V období správy Thurnovcov sa na Ľupčianskom hrade realizovali viaceré významné stavebné zásahy, a to predovšetkým výstavba barbakanu pred vstupom do hradného paláca a dostavba tretieho nadzemného podlažia, čím došlo k výškovému zjednoteniu celého dnešného hradu.¹⁴ Už v podobe po tejto prestavbe bol hrad v auguste 1548 prevzatý do kráľovskej správy, pričom v čase jeho prevzatia zastupoval Thurnovcov na hrade ich kastelán Erazmus Gutt. Členmi komisie, ktorá dohliadala na prevzatie Ľupčianskeho hradu, boli tak zástupcovia Márie, ako aj Ferdinanda I. Na strane Márie vystupoval slobodný pán Ulrich von Eytzing, jej dvorský majster Wolf II. Haller von Hallerstein (1. 12. 1492 – 1559), Georg Krabath von Sparrendorf a kráľovský sekretár Urban Scharberger spolu s jej radcom Ruprechtom IV. Hallerom von Hallerstein, ktorí boli od 10. marca 1548 splnomocnení zastupovať kráľovnú vdovu pri odovzdaní správy jej dolnouhorských majetkov do rúk

¹¹ JURKOVICH, Zólyomlipcse várának és uradalmának története..., s. 166-167. Österreichisches Staatsarchiv Wien (ďalej len ÖStA), Finanz- und Hofkammerarchiv – Alte Hofkammer (ďalej len FHKA AHK), Vermischte ungarische Gegenstände (ďalej len VUG), rote Nr. 5/B, fol. 71r-71v.

¹² SNA, fond HMBK, autentický protokol č. 28 (r. 1608 – 1611), pag. 444.

¹³ ÖStA, FHKA AHK, VUG, rote Nr. 1/B, fol. 733r-734v (viď príloha 1 tejto štúdie).

¹⁴ GOJDIČ, Ivan: Stavebný vývoj hradu. In: HOMOLA, Vladimír – TOMEČEK, Oto et al.: *Hrad Ľupča – klenot Pohronia vo svetle vekov*. Podbrezová : Železiarne Podbrezová, a. s., 2017, s. 224-227.

Ferdinandových úradníkov. Urban Scharberger bol evidentne príbuzný štiavnického komorského podgrófa Hansa Scharbergera a v prípade ostatných menovaných išlo o dlhodobých reprezentantov Máriinej moci v dolnouhorskej banskej oblasti, ktorí pôsobili v banských mestách najmä v tridsiatych a štyridsiatych rokoch 16. storočia.¹⁵ Ferdinanda I. reprezentovali pri preberaní Lupčianskeho hradu do kráľovskej správy taktiež viacerí úradníci, a to Georg Mamming zu Kirchberg an der Pielach, ktorý bol kráľovským radcom pôvodom zo starej rakúskej šľachtickej rodiny, Erazmus von Paumkirch a zástupcovia uhorských komorských úradov, ako napríklad uhorský komorský prokurátor Šamer Januš alebo hlavný výberca tridsiatkov v Uhorskom kráľovstve Sebastián von Sinnichen. Kľúčovú úlohu však zohrali najmä vedúci úradníci Banskej komory v Banskej Bystrici – Krištof von Künritz a Wolfgang Hohenwarther.

Obaja uvedení predstavitelia banskobystrickej komory boli aj zhotoviteľmi najstaršieho zachovaného inventára Lupčianskeho hradu z 30. augusta 1548.¹⁶ Krištof von Künritz (†14. 8. 1557) pochádzal z Meissenska a v apríli 1546 sa stal prvým správcom banskobystrického mediarskeho podniku po jeho prevzatí do štátnej správy a ukončení prenájmu Fuggerovcami. Vo funkcii správcu Banskej komory v Banskej Bystrici pôsobil až do svojej smrti v roku 1557 v Banskej Bystrici, pričom pochovaný bol na svojom panstve v Haggenbergu.¹⁷ Wolfgang Hohenwarther pochádzal zo štajerského Leobenu, kde v tridsiatych rokoch 16. storočia pôsobil ako účtovný a kontrolný pisár na Úrade lesného majstra pre Štajersko. V roku 1544 sa aj sám stal štajerským lesným majstrom, no v októbri 1548 bol vymenovaný za spolusprávcu Banskej komory v Banskej Bystrici a po Künritzovej smrti aj za jej správcu. O uvoľnenie z funkcie v Banskej Bystrici požiadal Hohenwarther v roku 1561. Obaja menovaní patrili k špičkovým montánnym expertom v službách Habsburgovcov a najvyššie postaveným úradníkom habsburskej komorskej správy v dolnouhorských banských mestách. Po stiahnutí sa Fuggerovcov z banskobystrického banského revíru bola v tunajšom mediarskom podniku ustanovená štátna správa, a to nielen pre samotný podnik, ale Banská komora v Banskej Bystrici sa stala zároveň prvým úradom Habsburgovcov pre celé uhorské baníctvo, podriadeným priamo Dolnorakúskej komore vo Viedni. Jej politický význam poklesol až po zriadení Hlavného

¹⁵ Viac o nich HEISS, Die ungarischen, böhmischen und österreichischen Besitzungen der Königin Maria (1505 – 1558) und ihre Verwaltung. Zweiter Teil..., s. 76-120.

¹⁶ ÖStA, FHKA AHK, VUG, rote Nr. 1/B, fol. 773r.

¹⁷ Viac o ňom LACKO, Miroslav: Habsburgische Verwalter der Neusohler Bergkammer und Kupferhandlung im 16. Jahrhundert. In: *Zborník Slovenského banského múzea*, roč. 27, 2023, č. 1, s. 15-19.

komorskogrófskeho úradu v Banskej Štiavnici, t. j. po roku 1597.¹⁸ Po roku 1546 sa práve banskobystriická Banská komora stala dominantným nositeľom habsburských ekonomických záujmov v dolnouhorskej banskej oblasti a Ľupčianske hradné panstvo malo strategický význam pre rozvoj štátneho mediarskeho podniku v Banskej Bystrici. Nie je preto prekvapujúce, že už v auguste 1548 boli prítomní pri prevzatí Ľupčianskeho hradu do kráľovskej správy čelní predstavitelia banskobystrickej komory.

Vyššie menovaní sa stali komisármi oboch zmluvných strán – Ferdinanda I. a jeho sestry Márie – poverených na prevzatie uhorských majetkov v správe kráľovnej vdovy do vlastníctva panovníka na základe inštrukcie Ferdinanda I. vydané vo Viedni 10. júla 1548. Pritom samotné prevzatie majetkov do kráľovského vlastníctva nadobudlo právoplatnosť 1. júla 1548 na základe spomínanej zmluvy uzavretej v Augsburgu. Následne, počas leta prebiehal samotný proces preberania, inventarizácie nadobudnutých majetkov a kontroly v jednotlivých lokalitách tak, ako to Ferdinand I. detailne nariadil v uvedenej inštrukcii. Úlohou vyslaných komisárov bolo dohodnúť stretnutia so zástupcami Márie a spoločne vykonať proces prevzatia, všetky zásoby, hnutelnosti i nehnuteľnosti písomne zinventarizovať a skontrolovať aj prítomný personál. Na hradoch, a to platilo tak pre Ľupču, ako aj pre ďalšie hrady a panstvá spomínané v inštrukcii, sa mali nachádzať zásoby proviantu minimálne na dva až tri mesiace, čo v prípade Ľupčianskeho hradu bolo dodržané, ako dokladá aj nižšie analyzovaný inventár hradu. Podrobná inventarizácia sa musela realizovať aj v prípade Banskej komory v Banskej Štiavnici, kremnickej mincovne, banskoštiavnickej lúčobne a kremnického banského podniku, tzv. Goldkunsthundlungu. Komisári mali panovníkovi zreferovať písomne o situácii v kremnickej cimentovni, ktorá bola v tom čase ešte v prenájme u Fuggerovcov. V prípade správcov a kastelánov jednotlivých majetkov, pokiaľ voči nim neexistovali konkrétne výhrady, mali byť ponechaní naďalej vo svojich funkciách, čo platilo aj pre Ľupčianskeho hradného kastelána Erazma Gutta. V neposlednom rade mali komisári informovať Ferdinanda I. o existujúcich banských a mincovných poriadkoch v dolnouhorských banských mestách.¹⁹

Materiálna kultúra Ľupčianskeho hradu vo svetle najstaršieho zachovaného inventára z roku 1548

Prevzatie Ľupčianskeho hradu, ako aj ostatných uhorských majetkov kráľovnej vdovy do vlastníctva panovníka bolo dôkladne pripravované od marca 1548 a v prípade tohto hradu vyvrcholilo koncom augusta

¹⁸ Podrobnejšie LACKO, Habsburgische Verwalter der Neusohler Bergkammer..., s. 19-21.

¹⁹ ÖStA, FHKA AHK, VUG, rote Nr. 1/B, fol. 736v-745r.

1548. Ako vyplýva z inventára Lupčianskeho hradu spísaného 30. augusta 1548 (Príloha 2 tejto štúdie), na vrchnom nadzemnom podlaží sa nachádzala izba vybavená dvoma veľkými stolmi a jedným malým stolom, jedným starým kreslom (*sessl*), dvoma lavicami (*lahenpenkh*) a jedným prešovacím zariadením zo železa (*schmider preßeisen*). Vedľa tejto – zjavne veľkej – izby sa nachádzali dve komory. V nich bola umiestnená jedna posteľ s nebesami (*himellpeet*), dve skladacie postele (*raißpeet*), tri postele s perinami a obliečkami (*federpet mit ziechen*), dva slamníky (*stroseekh*), jeden stôl, dva páry prestieradiel (*leilacher*) a jeden nočník (*drumell*). V opevnenej bašte sa nachádzali hodiny, tri debny (*kusten*), 86 prázdnych použiteľných i nepoužiteľných sudov (*laare vesser*), trinásť hlinených nádob (*pottiung*) v horšom i lepšom stave, jedna volská koža (*ochsenhaut*), dvanásť ovčích a kozích rún (*schof unnd gaißpeel*), zvitok pút na slabiny (*vessl zum panntz*), jeden stôl a ďalšie dva stoly s dvoma lavicami. V tejto bašte sa nachádzala aj host'ovská izba, ktorá bola vybavená dvoma posteľnými rámami (*spanbeth*), jednou posteľou s perinou, vankúšom, jedným párom posteľných prestieradiel (*leilacher*) a jednou huňou (*kotzn*).

Na hrade boli ubytovaní aj štyria strážnici s piatimi huňami a osem drábov, ktorí mali k dispozícii hune, vankúše, pričom niektoré boli kožené (*lidernen polster*), ale aj postele s perinami, prestieradlá a aj jeden slamník.²⁰ Okrem nich mali na hrade dvaja pivovarníci a jeden pekár tri hune. Okrem toho v písárni hradného kastelána našli vyslaní komisári bližšie neidentifikované súčiastky k hákovniciam (*öhr von haecken*) a jednu starú radlicu (*phluegscharr*).²¹ Z uvedeného vyplýva, že časť obytných priestorov hradnej posádky sa nachádzala na poschodí a v opevnenej bašte, avšak mobiliár týchto priestorov bol pomerne skromný. Spoločensky menej významný personál hradu, ako napríklad spomínaní strážnici, pivovarníci, či pekár, nemal k dispozícii ani len samostatné postele, iba hune, ktoré plnili funkciu lôžka i prikrývky.

Vo veľkej dolnej izbe – zrejme na prízemí hradného paláca – boli len dva stoly. Vo vedľajšej veľkej komore však komisári našli početnejší mobiliár: štyri zničené truhlice (*zernichtige truhen*), tri skladacie lôžka (*raispeth*), jedno staré červené zamatové rúcho so zlatými vzormi (*rott sammeten meßewannndt*), jedno staré poškodené rúcho popolavej farby z atlasu (*ascherfarb mesgewannndt von atlaß*), staré metly (*wedl*), dve nové hune, jednu novú plechovú lucernu (*neue plechene lattern*), sedem postelí s perinami, šesť vankúšov, dve debny (*kieß*), šesť nových a starých sít na múku (*meelsib*), jednu skrinku a sito na korenie (*pfeffersib*). V zaklenutej miestnosti vo veži našli jednu hlinenú nádobu na prenos masti

²⁰ Hradní drábi sú v inventári aj menovite spomenutí – viď príloha 2 tejto štúdie.

²¹ ÖStA, FHKA AHK, VUG, rote Nr. 1/B, fol. 767r-768v.

(*pottung*), jednu debnu na obilie (*traidtkusten*) a dve nádoby na vodu. V tzv. „dámskej“ izbe sa nachádzal jeden stôl s lavicou, päť súdkov s octom (*essig vassl*), dve staré almary, tri skladacie lôžka a dve truhlice, pričom jedna bola väčšia a druhá menšia.²² Aj tieto priestory sa využívali ako obytné, ale podobne, ako vo vyššie uvedených priestoroch na poschodí, boli vybavené pomerne skromným mobiliárom, čo svedčí o tom, že s výnimkou hradného kastelána (E. Gutt), ktorý sa na hrade zdržoval dlhodobo, neprebývala na hrade početnejšia vrchnosť v tomto období.

Na hrade sa nachádzali aj rozsiahle skladové priestory s rôznym vybavením a zásobami. V dolnom sklade obilnín sa nachádzali rôzne duté miery na sypaniny ako jedna štvrt' (gbel),²³ miera na polovicu štvrte, jeden džber (*mautfas*)²⁴ a štyri lopaty (*schaufflen*). V priestore sýpky boli podobne deponované miery na jeden gbel (*viertlmaß*), polovicu gbelu a jeden džber spolu s tromi lopatami. V sklade ovsa sa nachádzali tie isté miery a takisto s tromi lopatami. V tzv. sklade chleba (*brodgewelb*), čo bola zjavne jedna zaklenutá miestnosť, komisári našli jeden stôl, sedem hlinených nádob (*potting*), tri nové nádoby na múku, jednu mieru na gbel, 10 lopát na obilie (*traidtschauffeln*), 25 povrazov na džbery, lano na vyťahovanie vínných sudov, dve laná pre studňu, jednu truhlicu s glazovanými kastrólmi (*glasscherbenn*), jednu starú veľkú okovanú truhlu (*beschlahnne truhn*), 18 železných rúčok, päť železných sít (*eiserne sieb*), tri banky (*khloben*), jeden železný poklop (*eiserner schurtz*), šesť starých kovových obručí vozových kolies (*wagenschin*), päť starých plechových fliaš, jeden starý futrál (puzdro), niekoľko starých a nových puzdier na vodovodné rúrky, štyri veľké a malé medené kotlíky (*kupferne kessel*), jednu železnú obruč na jednu štvrt', resp. gbel, trochu starého železa, dva medené kastróly, jeden starý železný svietnik (*leychter*), starú ružicu, dve nové železné lopaty, tri nádoby na vodu, z čoho jedna bola už zničená, a jedno staré koryto. Zo zmienky o vodovodných rúrkach možno usúdiť, že do niektorých miestností hradu musel byť zabezpečený prívod vody aj bližšie nešpecifikovaným potrubím.

Samostatný priestor predstavovala mäsiarska komora na uskladňovanie a spracovanie surového mäsa. V mäsiarskej komore sa nachádzali dve mäsiarske sekery (*schlegpeill*), škrabák (*paumbschaber*), dva nože, jedna hlinená nádoba na loj (*inschlett potting*), súdok a kaďa na mäso (*fleischwannen*), lano na volské jarmo (*ochsenfahen*), dva kutáče (*haustoch*), pričom jeden bol novší a jeden starší, a dva háky na mäso (*fleischakhen*).

V skladových priestoroch hradu bol uskladnený aj tzv. proviant, čiže

²² ÖStA, FHKA AHK, VUG, rote Nr. 1/B, fol. 769r-769v (príloha 2 tejto štúdie).

²³ 1 gbel = miera na sypaniny s objemom asi 84 litrov.

²⁴ 1 džber = 41,66 litrov.

zásoby rôznych potravín a obilnín potrebných pre posádku hradu, prípadne hostí. Konkrétne išlo o 130 gbelov múky (*Meel*) na pečenie chleba pre hradnú posádku, 30 gbelov múky (*Mehl*), ktorá bola určená pre komisárov zabezpečujúcich prevzatie hradu a panstva do kráľovskej správy a ich sprievod, 78 gbelov sladu na varenie piva (*Malltz*), čo malo vystačiť približne na tri mesiace, 22 gbelov sladu na varenie piva určeného pre spomínaných komisárov a sprievodné osoby, ako aj viac než 112 gbelov ovsu (*Habern*) pre päť koní hradnej posádky, z čoho tri kone podliehali hradnému kastelánovi a dva kone hradným drábmom, a to na obdobie troch mesiacov. Zvlášť bolo skladovaných 23 gbelov ovsu pre kone komisárov a ich sprievod, čo malo rovnako vystačiť na tri mesiace, 10 gbelov hrachu (*Arbaisß*) taktiež ako zásoba na tri mesiace, deväť gbelov prosa (*Hiersch*), tri gbely s konopnými semenkami (*Hanf Korn*), šesť gbelov tzv. malého jačmeňa (*Klain gersten*), štyri gbely tzv. veľkého jačmeňa (*Großgersten*), tri gbely pohánky (*Haiden*), 71 gbelov solného kameňa a jedna truhlica s podrvenou soľou. Okrem toho skladovali na hrade menšie množstvá diviny (*Pachen*), tri siete na chytanie rýb (*hamben*), dva bochníkové kusy bravčovej masti (*schmerlaib*), či 52 súdkov bryndze (*wallachisch keß*), tri sudy kapusty (*krautt*), päť kadí piva, jeden sud bieleho vína pre hradnú posádku a jeden sud takého istého vína pre komisárov.²⁵ V čase prevzatia hradu do kráľovskej správy mala hradná posádka jednoznačne príkaz, aby hrad disponoval zásobami potravín minimálne na obdobie troch mesiacov pre prípad neočakávanej situácie. Navyše, v skladoch hradu sa nachádzali aj zásoby určené pre pohostenie komisárov a ich sprievodu.

Dobre vybavená bola aj hradná kuchyňa, v ktorej komisári našli početné medené a železné riady. Jej súčasťou bolo 15 mís (*schussl*), 50 drevených tanierov, šesť drevených mís, šesť korýtok (*multerlein*), tri medené panvice s nožičkami, tri železné háky (*eiserne kramph*), tri medené hrnce s pokrievkami, štyri medené kotle, jeden medený pekáč na chlieb, jeden mosadzný pekáč, štyri veľké a malé železné ražne, dve medené cedidlá, dva medené mažiare so železným ubíjadlom, dva rošty, tri medené misy, jeden medený plech, na ktorý sa dávali misy, medená soľnička (*saltzfaß*), jeden železný hák na mäso, dve železné lyžice, železný stojan (*eisener kerfueß*), dve železné kliečky na hydinu (*huener steigen*), medená vaňa na vodu s naberačkou, dva drevené džbery na vodu, dva železné stojany na zavesenie kotlíkov (*eiserne feinehenngst*), jedny železné nožnice (*schiereisen*), dve malé drevené nádoby na mäso (*hiltzene fleischschaffl*), sedem stolných obrusov, šesť utierok a päť vriec. Uvedená výbava kuchyne istotne postačovala aj na pohostenie všetkých členov

²⁵ ÖStA, FHKA AHK, VUG, rote Nr. 1/B, fol. 770r-770v, 765r-766r (príloha 2 tejto štúdie).

komisie.

Vedľa kuchyne sa nachádzala pekáreň, v ktorej komisári našli jednu debnu na múku (*meehlkasten*), truhlicu na chlieb (*prodtruhen*), štyri sitá (*sib*) a 11 dosiek, na ktoré sa ukladali hotové chleby. V pivnici sa nachádzali tri nové bočky (*pindkannten*), dve nové polovičné bočky, dva žaždličky, jeden medený lievik (*kupferner trachter*), jedna drevená kanvica (*hultzerne kandl*), jedna drevená kad'a s podložkou a dva háky. V dolnej pivnici sa našlo osem prázdnych pivných sudov, jedna drevená kanva (*pierkandl*), kovový stojan (*leo*), jedna hlinená nádoba na pivo, dve dlhé truhlice pod pivné sudy, jedna drevená kad'a (*schaaf*), jeden prenosný sud, päť prázdnych nádob (*lahre kautfas*), jedna nádoba na múku (*mehlmull*) a kopa dreveného uhlia (*hauffenkoll*). Mimo dnešného horného hradu, avšak ešte v predhradí sa nachádzali tri kade s vápnom, približne 30 000 šindľov a 135 drevených dosiek. Okrem toho v blízkosti hradu stál objekt pivovaru, v ktorom bol varný kotol (*kessl*), jeden žľab, osem veľkých a malých hlinených nádob na pivo (*pierpottinng*) a dve kade (*schäffer*).²⁶ Teda pivovar bol vybavený najnutnejším zariadením na bežnú prevádzku, preto slúžil zrejme len pre potreby hradného personálu.

Veľkoryso zásobená bola však hradná zbrojnica, ktorá disponovala početnou muníciou na obranu hradu. Komisári v nej našli dva falkonety, tri malé poľné delá (*scharffentln*, čiže tzv. serpentíny), dva väčšie a menšie sudy plné strelného prachu, dva sudy neúplne naplnené strelným prachom, mešec (*amperlein*) s trochou strelného prachu, 26 olovených gúl do falkonetov, 230 železných gúl do falkonetov, 181 železných gúl do malých poľných diel – tzv. serpentín, 71 kamenných gúl, 10 veľkých železných gúl, železný šrot, päť dvojitéh hákovníc, 14 jednoduchých hákovníc, šesť starých jednoduchých železných hákovníc, 19 podpier k hákovniciam, 8 714 guliek do hákovníc uložených v dvoch sudoch, truhlicu so železným šrotom, päť väčších i menších kusov olova na odlievanie gúl, 69 polovičných olovených gúl, 10 malých olovených cánov (*zain pley*), osem starých fliaš na strelný prach k hákovniciam, niekoľko tisíc šípov (*pheill*) so železným hrotom, 10 kuší, štyri luky, jeden kutáč, päť ohňových gúl, 145 mlatov, 19 útočných medených vrhačov, 31 útočných vrhačov s mlatmi, tri halapartne, päť zápalných knôtov (*zindstrikh*), 10 medených zásobníkov ku hákovniciam a niekoľko podvozkov, či podpier ku hákovniciam, delám a falkonetom, ako aj upchávky do diel (*geschützschwam*). Na odlievanie delových gúl slúžili na hrade tri kamenné formy. Okrem toho sa v zbrojnici nachádzali aj štyri rozstrelené hákovnice, medený hrniec, železné kliešte, nádoba so živicom, jedno staré puzdro na

²⁶ ÖStA, FHKA AHK, VUG, rote Nr. 1/B, fol. 770v-772r (príloha 2 tejto štúdie).

šipy (*kecher*), zvyšková síra (*schwebl*) v dvoch starých truhliciach, stará nádoba so zvyškovým drevným uhlím (uhol'ným prachom?) z lipového dreva (*lindkoll*), jedna nádoba s ešte použiteľnou sírou, dve truhlice na uskladňovanie gúl, šesť českých tesákov (*behmische spieß*), sudy s doskovými, ale aj šindľovými klincami, no taktiež hodvábna červeno-biela zástava.²⁷

V podhradí existoval už v tomto období majer, ktorý dopĺňal hospodárske zázemie hradu i celého panstva. V interiéri správy majera a v jeho blízkosti našli komisári jeden stôl s lavicou, štyri vozy s príslušenstvom, štyri staré kolesá, tri pluhy s príslušenstvom, postroje na štyri kone, jednu okovanú debnu, tri malé hlinené nádoby, jednu nádobu na pivo, jednu kaďu (*schaef*), jednu kanvicu na vodu, jeden malý sud, starú truhlicu, reťaze na záprahy, či vozy, dve železné lopaty, sekeru, škrabák na hnoj, tri prenosné drevené gáple na hnoj, jeden železný gápel na seno (*eisene heygappl*), huňu pre voziara, dve pece (*vorhert*), jeden rošt, dva drevené háky, či dvesto dosiek. Hoci všetky uvedené predmety boli zahrnuté autormi inventára do podkapitoly o vnútornom vybavení majera, je možné, že nie všetky z uvedených zariadení sa nachádzali výslovne v interiéri.

Na majeri boli chované dva ťažné kone, 20 ťažných volov, 40 oviec a kôz, 12 pávov (*phfaben*), 40 starých ošípaných, deväť mladých ošípaných, 19 dojníc, jedna plemenná ošípaná so siedmimi mláďatami, 23 mladších i starších husí, 40 sliepok a jeden býk. Navyše, ďalšie hospodárske zvieratá kedysi hospodári odoslali na Víglašský zámok, ale odtiaľ ich neskôr vrátili späť do Ľupče, pričom išlo celkom o 120 oviec a kôz, ako aj 47 starých ošípaných. V podhradí bola zinventarizovaná aj mýtna stanica, v ktorej našli dva stoly s dvoma lavicami, železnú váhu, 11 prázdnych väčších i menších sudov, tri kanvy – každú s objemom pol pinty, tri drevené kanvy – každú s objemom jedného žajdlíka, dve drevené kanvy – každú s objemom pol žajdlíka,²⁸ mosadznú vínnu rúrku, dva staré lieviky spolu s jedným novým, výčapný sud s dreveným lievikom, povraz, malú lopatu, ako aj dva lampáše a jednu hlinenú nádobu. Súčasťou majerského hospodárstva bola aj záhrada s náradím (ako motyky, sekera a pod.).²⁹

Na základe uvedeného možno konštatovať, že po ére Thurnovcov, resp. po období vlastníctva Márie Habsburskej, prešiel Ľupčiansky hrad do kráľovskej správy dobre udržiavaný a vybavený. V tomto období mohol hrad plniť funkciu sídla celej zemepanskej správy pre územie príslušného panstva, ale aj úlohu určitej autonómnej hospodárskej a vojenskej

²⁷ ÖStA, FHKA AHK, VUG, rote Nr. 1/B, fol. 766r-767r (príloha 2 tejto štúdie).

²⁸ 1 pinta = 2 holby = 1,6 l; 1 žajdlík = 0,5 holby = 0,41 l.

²⁹ ÖStA, FHKA AHK, VUG, rote Nr. 1/B, fol. 772r-773r (príloha 2 tejto štúdie).

jednotky. Menej honosný bol mobiliár v obytných priestoroch hradu, no pre bežnú prevádzku hradu a ubytovanie bežného personálu zjavne postačoval. Z toho tiež vyplýva, že hrad v období prevzatia nebol vybavený na reprezentatívnejšie bývanie, čo zrejme súvisí aj so skutočnosťou, že vtedy sa na hrade okrem kastelána Erazma Gutta nezdržovala žiadna šľachtická vrchnosť. Preto je pravdepodobné, že ani vyslaní komisári na hrade nenocovali vzhľadom na blízkosť mesta Banská Bystrica a dostatok priestorov vo vlastníctve banskobystrickej komory priamo v meste. Jednoznačne ich však kastelán počas spisovania inventára na hrade pohostil, na čo mal vyčlenené zvláštne zásoby potravín v hradných skladoch. Detailnosť spomínaného inventára umožňuje vytvoriť si pomerne presnú predstavu o situácii na hrade v auguste 1548.

Záver: Ľupčiansky hrad a habsburská hospodárska politika po roku 1548

Po roku 1548 Ľupčiansky hrad zostal v kráľovskej správe, ktorú reprezentoval hradný kastelán Erazmus Gutt až do polovice päťdesiatych rokov 16. storočia. Na správu panstva dozerala v tomto období aj Banská komora v Banskej Bystrici, ktorej predstavitelia z času na čas spomínali Ľupčianske panstvo vo svojich reportoch pre Dolnorakúsku komoru vo Viedni. Rok po prevzatí Ľupčianskeho hradu do vlastníctva panovníka, 26. marca 1549, sa správca Banskej komory v Banskej Bystrici Krištof von Künritz ohlásil u panovníka s návrhom na ukončenie platného kontraktu s Dóczyovcami, pôvodnými majiteľmi Ľupčianskeho panstva. Podľa Künritza uhorská kráľovná Beatrix Aragónska (1457 – 1508) odovzdala hrady a panstvá v dolnouhorskej banskej oblasti Dóczyovcom a Lipcseyovcom v rozpore s uhorským právom i tradíciou za 8 000 uhorských zl. S ohľadom na existenciu zmluvy Ferdinanda I. s menovanými šľachticmi o Ľupčianskom hrade Künritz presadzoval, aby panovník vyplatil hrad i panstvo za zmluvne stanovenú refundáciu 10 000 zl. Keďže hrad Šášov nebol do tejto zmluvy zahrnutý, pokladal ho už vtedy za nespochybniteľné vlastníctvo panovníka. Künritz tak nástojil, aby oba hrady – Ľupča a Šášov – boli spravované priamo komorskými úradníkmi.³⁰

Hoci sa Künritzov návrh v tom čase nerealizoval, kvôli strategickému významu Ľupčianskeho panstva pre banskobystrický mediarsky podnik rezonovala táto idea v prostredí komorskej správy aj neskôr. V jej pozadí sa odohrávali početné snahy o zefektívnenie a zlacnenie zásobovania podnikových hút drevným uhlím dlhodobo vyvíjané v prostredí banskobystrickej Banskej komory. Keďže banskobystrický mediarsky podnik mal v 16. a 17. storočí enormný finančno-politický význam pre systém

³⁰ ÖStA, FHKA AHK, VUG, rote Nr. 5/B, fol. 71r-71v (príloha 3 tejto štúdie).

štátnych financií Habsburskej monarchie, nie je pozornosť komorských úradníkov venovaná predmetným otázkam prekvapivá. Napokon, až o viac než 100 rokov, v poslednej tretine 17. storočia sa Lupčiansky hrad a panstvo podarilo definitívne integrovať do habsburskej štátnej správy a podriaadiť banskobystrickej Banskej komore.

Príloha 1:

Nariadenie kráľa Ferdinanda I. pre Dolnorakúsku komoru vo Viedni o prevzatí Lupčianskeho hradu a iných majetkov v Uhorsku do kráľovskej správy na základe dohody s jeho sestrou Máriou, vdovou po Ľudovítovi II. Jagelovskom, spísané v Augsburgu 19. marca 1548 (Zdroj: Österreichisches Staatsarchiv Wien, Finanz- und Hofkammerarchiv – Alte Hofkammer, Vermischte ungarische Gegenstände, rote Nr. 1/B, fol. 733r-734v)

Fol. 733r:

Ein bevelch an di Niederösterreichische Camer, was massen sich der khüniglichen maiestät mit der khünigin Maria von wegen abtretung der schlösser vnd einkhomen in Hungern vergleicht hatt, etc.

Edlen und lieben getreuen, wier geben euch gnedigklich zuvernemen, als wier vns yezo, mit der durchleuchtigen hochgebornen fürstin frauen Maria zu Hungern und Behaimb khünigin wittib, unserer freündtlichen lieben schwesster, aller vnserer vnd irer lieb gehabt an sprach vnd vorderungen etlich gueter vnd einkhomen halber, in der cron Hungern gelegen, auf ein stäts vnd entliches arrenda weiß, freundlich vnd genedighklich veraint vnd verglichen, wie dan solches alles die abredt vnnd vertrag der wegen zwischen vns vnd irer lieb aufgericht, mit mehrer vnd notdurftiger außführung vermag vnnd in sich helt.

So hat sich aber wolgedachte vnser freundtliche liebe schwester in demselben vnder anndern dahin bewilligt, vns ietzo alberaith, der dreyen schlösser mit iren züegehörung, alles nemblich Altenburgg,³¹ Brugg an der Leyta³² vnd Lipscha,³³ frey abzutretten, vnd ainantveurten zulassen. Demnach ist vnser bevelch vnd wellen, das zu in vnserin namen bemelte drey schlösser von mergedachter khünigin Maria rat vnd obristen hofmaister Wolffgangen Haller, welcher der wegen bey euch erschienen wierdet, on verzug in eur verwaltung vnnd zu vnsern handen vbernembet, vnd dieselben also nach aller notturfft innen zuhaben zu versehen vnd verwalten verordnung thuert.

Vnd dieweill den bemeltes schloß Lipsch etwas weiterer vnnd in

³¹ Mosonmagyaróvár, dnes v Maďarsku.

³² Bruck an der Leitha v Dolnom Rakúsku.

³³ Ľupča, dnes Slovenská Ľupča.

vnser chron Hungern gelegen ist, so emphelen wier euch wereen, das in die vber vnd einnembung

Fol. 733v:

desselben schloss ist, zu vnsern handen gleichmassen mit aller ein vnd zuegehörung, durch vnsern raht vnnd ambtes verwalter im Neusoll, Christoffen von Khüenritz, mit ehistem zu beschehen verordnet, sonderlich daneben auch dermassen beuelch vnd ordnung gebet, das von den ambtleuthen daselbst, die gewöndlichen iuramenta vnd aidspflicht aufgenommen vnd sonst anders, was deßhalben die notturfft erfordert, gehandelt vnd fürstehen werde.

Nachdem aber in bemelter abredt vnd vertrag zwischen vnser vnd gedachter vnseren geliebten schwester khünigin Maria beschlossen, vnnder andern begriffen vnnd verwilligt werden, nach dem ir lieb hieuer mit den zwayen vnsern landtleuten vnd vnderthonnen in Hungern Nicolaen Doczy vnd Johannsen Lipshu vorbenantes schlos Lypsch halber auf zehen jar lang mit etlichen conditionen in arrenda vnd vergleichung sich eingelassen, als irauß neben ligenden abschrift desselben Vertrags (welchen wier auch confirmiert vnd bestätt haben) vernemben werden. Vnd dan wolgedachte khünigin dem benanten Doczi vnd Lypschy, die bewilligte arrenda auf drey jar lang vorhinauß, dran aber derzeit nach zuraitten, nit mer als anderthalb jar verschien, abgerait vnd bezahlt hat, dergestalt, das ire lieb an denselben beuor sentigen zeit, auf die drey jar abgemelt derhalb thaill, nemblichen sechs hundert gulden hungerisch widerumben zuempfhahen gebürn, vnd beuor stehen, welche wier auch vermuß das Vertrags irer lieb zuerstatten vnd zubezallen, vber vns genumen, darzue auch bewilligt vnd verliebt haben, den mergedachten Doczy vnd Lypshi fürrohnhin jarlich die bestimbten

Fol. 734r:

arrendierten zehen jar, inmassen ir aufgerichteten vertrag vnd abredt vermag, vnd außweist, allerding zuuolstreckhen, wie wier innen dan solches yedem insonderheit hieneben zuschreiben vnnd anzaigen, die weisst zu innen also zumberstanden.

Vnnd dieweill wier bedenckhen, das vorgeanter vnser ampts verwalter im Neusoll, an dem iangstnen khauften khupfer, woll souill oder ein mehrere suma geltes von vnsern wegen in handen, ist weitter vnser beuelch, das ir bey ime ernstlichs vleis verfüeget, damit er vorgemelter khünigin Maria oder irer lieb verordneten beuelch haben, auf desselben ersuechen die begeschriben, sechs hundert gulden hungerisch vollkhumentlich on vberzug vnnd weigerung entricht, erleg, und bezall, dieselben zur in seiner ampts raittung gegen genuesamben certification fuer guet angenommen vnd possiert werden.

Wie aber auch der burggraff bemeltem schlos Lypsch gegen den benannten Doczy vnnd Lypschy innen den jährlichen bestant oder arrenda von des schloß gestellen vnnd einkhomen richtigelichen zuraichen vnd zubezallen etc. verpflichtet ist, dabey lassen wier es dizmals vnd als lang vnns dißen burggraf alda zuerhalten gestellig genediglich beleiben, wo wier aber khunfftiglich vnserer gelegenhait nach mit seiner person veränderung thuen werden, wellen wier volgens zue Doczy vnd Lypschy, in disem fall, bey denselben nachkhomenden innhabern oder verwaltern auch mit gleich versicherung bedenckhen.

Dan so vberstanden wier euch hieneben ein verzeichnuß drauß werden zu vernemen, wasmassen bemelte drey schlösser yedes insonderhait mit allerlay warend,

Fol. 734v:

haab, haußrat vnnd munition abgetreten vnd vberantwort werden solle. Demnach wellet drauf gedacht sein vnnd bei den commissarien, welche ir zu vbernembung bemelter schlösser verordnen, verfüegen, das sy derselben verzeichnus gemes, die einembung berurter schlösser thuen vnd vollziehen, wie ir in dem allem die notturfft zubedenckhen vnd verordnen wissen. Daran beschiecht vnser genediger gefelliger willen vnd mainung geben in vnser vnd des reichs stat Augspurg den neunzehenden tag martii anno im achtundtvierzigsten vnserer reihe den römischen im achtzehenden vnd der andern im zway undt zwayundtzwainzigsten.

Posst scripta, wiewoll wier in berürtem schreiben vnder andern vermelden, das wier euch ein abschrift der arrenda so zwischen wolgedachter khünigin Maria vnd den Doczy vnd Lypschy, das schlos Lypsch halber aufgericht zuestenden woltn, so haben wier aber dieselb yetzo alhie nit bekhumen mügen, sich haben aber mergedachter khünigin Maria rät vnd commissarien so dißen vnd anderer sachen halber von irer lieb, hirab geen Wien zuziehen verordnet, erbotten, zu irer ankunfft daselbst euch von bemelter arrenda vnnd vertrags ain copi zuezustellen, die wisst ir also von innen zuerfodern.

Ferdinant

Príloha 2:

Inventár Lupčianskeho hradu z 30. augusta 1548 (Zdroj: Österreichisches Staatsarchiv Wien, Finanz- und Hofkammerarchiv – Alte Hofkammer, Vermischte ungarische Gegenstände, rote Nr. 1/B, fol. 765r-773r)

Fol. 765r:

Inventari, was die durchleuchtigist grosmachtigst furstin unnd frau frau Maria zu Hungern unnd Behaim etc. kunnigin römischer kaiserlicher

maiestät stathallterin unnd gubernantin der Niderlanden unnser gnedigste frau, durch irer maiestät verordente rätte und comissarien, nemlichen den wollgebornen edlen gestrenngen und ernvesten herrn Ulrichen Freyhern von Eytzing etc., Wolffen Haller von Hallerstain irer maiestät hofmaister, Rueprechten Haller, Georgen Krabaten von Sparndorff, unnd Urban Scharberger, der römischen zu Hunngern und Behaim etc. khuniglichen maiestät unnsern allergnedigisten herrn auf den vertrag der zwischen baiden ihren maiestäten jungst zu Augspurg aufgericht, auf dem schloß Lypsch für vorrat unnd hausrath allenthalben, zuhannden der edlen gestrenngen, unnd vessten herren Georgen Mamming zu Kirchperg an der Pilach, Erasmen von Paumkirch, Cristofen von Kainritz, Schamor Jannusch seiner kuniglichen maiestät unngerischer camerprocurator, seiner kuniglichen maiestät ratte unnd Sebastian von Sinnychen seiner khuniglichen maiestät obristem dreissiger zu Hunngern, alls hochgedachter römischer khuniglicher maiestät zu ubernemmung der hungerischen perkhstett verordneten comiissarien uberanntwurten hat lassen, wellicher vorrath nachmals dem edlen vessten Erasmen Guette, burggraf auff der Lipsch mit gleichmessigem inventari eingeanthwurt worden.

Profannt, so aufgemeltem schloß Lipsch verhanden

Meel für ordinari volkh zum protbachen, für drey monadt viertl traidt 112 ½, dafür geben mehl hundert unnd dreissig viertl.

Fol. 765v:

Mehl, die gemellte zeit auf die herrn commissari unnd annder zuereittunndt gesst, dreissig viertl.

Malltz zum pierprewen per ordinari auf drey monath, achtunndsibentzig viertl.

Malltz, dieselbige zeitt auf die herrn comissari unnd annder zureittundt gesst, zwai unnd zwaintzig viertl.

Habern, die gemellte zeitt auf fünff roß, drey des burggrafen, ains des Oswalden, ains des Matzko, ain hundert und zwelf ainhalb viertl.

Habern, auf die herrn comissari unnd ander zureittundt gesst, die gemeldten drey monadt, dreiundzwainzig viertl.

Arbaisß ordinari auf drey monadt zehen viertl.

Hiersch per ordinari neun viertl.

Hanf korn per ordinari drey viertl.

Klain gersten per ordinari sechß viertl.

Großgersten per ordinari vier viertl.

Fol. 766r:

Haiden unnd korn per ordinari drey viertl.

Saltzstain per ordinari ainundsibentzig viertl, ain trichen voll gestossen saltz.

Pachen per ordinari fünf und ainhalben.

Drey hamben.

Zween schmerlaib.

Drey fas krautt.

Wallachisch keß zwenunndfünffzig,

ain vaß weisser wein so im zapfen,

mer ain vaß für die herrn comissari,

fünf legl mit pier.

Geschutz mit der munition

Zway falkanetl,

drey scharffentln,

zway groß unnd klain vessl pulver,

zway vessl mit pulver offen davon genomen,

mer ain amperlein, darin gar ain wenig pulver,

falkanetl kugelln 26 von pley ailsper,

falkanetl eisern kugelln 230, thuet

zwaihundert sibenundsechtzig,

scharffenthin eiserne kugl 181,

Stainenkhugeln ainundsibentzig.

Fol. 766v:

Zehen groß eiserne kugln,

ein groß eiserner schrott,

fünff doppellhaken,

vierzehen angefast ainfachhaken,

sechs allt ainfach eisernhaken, mit stilln,

neunzehen paumer zu den hakhen,

achtausennt sibenhundert vierzehen

hakenkuglln in zwaiien väslein,

ain truhl mit eisernen schrottlein,

fünf stukh pley groß unnd klain,

neunundsechtzige halb pleienkugln,

zehen zain pley klain,

acht allte pulver flaschen zun hakhen,

elich tausennt pheill mit eisen,

zehen armprust, zwo leer seillen,

ledige pogen vier,

ain feur karb,
fünff feur kugelln,
hundert fünfundvierzig schleeg,
neunzehen kupferen ring zum sturmen,
ainunddreissig sturmring mit schlegen,
fünf zindstrikh,
zehen kupferene ladung zum haken,
vier sturm zum haken,
zwen sturm zu den grossen falkanetl,
ain sturm zum scharpfentinl,
ain hauffen geschüttschwam,

Fol. 767r:

drey stainenform zun kuglln,
zwo wumden zun armbrusten,
inn zwaien allten truhen ain wenig schwebl,
ain allter dopfen, darin ein wenig lindkoll,
zwo eiserne zanngen oder klufft,
ain allter leerer kecher,
mer ain piechzanngen,
ain toplen mit guetem schweul,
vier zersprenngt haken,
ain allte truhen,
ain kupferner toph
unnd ain rumpl mit hartz,
ein seidener fan rott unnd weiß,
ain allt beschlahen truhll,
ain vasl lattenneegl,
ain vassl schintellnegl,
sechs behmische spieß,
drey helleparten,
zwai truhl zun kueggln.

Inn der obern stuben

Drey tisch, zwen grosse unnd ain clainer,
ain allter sessl,
zwo lahenpenkh,
ein schmider preßeisen.

Fol. 767v:

In den zwayen camern neben der stuben

Ain himellpeet,
zwai raißpeet,
drey federpet mit ziechen,

zwen stroseckh,
ain tisch,
zway par leilacher,
ain drumell.

Auf der wehr

Ain schlahende Uhr,
drey kusten,
sechsunndachtzig laare vesser böß unnd guett,
dreyzehen pottung guet und boß,
ain ochsenhaut,
zwelf schof unnd gaispeel,
ain roll vessl zum panntz,
ain tisch,
mer zwen tisch mit zweien benkhen.

In der gastkammer auf der wehr

Zway spanbeth,
ain federbeth,

Fol. 768r:

ain polster,
ain par leilacher,
ain kotzn,
vier wachter haben fünff kotzen.

Der acht trabanten podtgewandt Achatii Poken camer

Ain federpeet,
ain pollster,
drey leylacher.

Sebastian Bayr schaffer

Ain kotzn,
ain neue lattorn.

Leonhart Kruegl

Ain gantzen unnd ain halben kotzn,
ain polster,
ain federpeth.

Balasch Schnitzky

Ain kotzn,
ain lidernen polster.

Miroslav Lacko

Georg Anger

Ain allt liderner peeth.

Fol. 768v:

Stänntzl

Ain kotzn.

Martin Koch

Ain kotzn.

Matzko trabant

Ain kotzn.

Jorg drabant

Ain kotzn.

Steffan drabant

Zwey kotzen.

Balasch drabant

Ain kotzen.

Wentzl drabant

Zween kotzn.

Claus Schoph

Ain kotzn.

Cristof Kelner

Ain kotzen, zween pollster, ain par leilach.

Mellchior Rain

Ain federpeth,
ain pollster,
ain strosakhm
ain kotzen,

Fol. 769r:

ain tuchet,
ain par leilach
unnd ain kleins tischl,
zween pierprewer vnnd der pekh habn drei kotzen.

In des purggraven schreibstuben

Innßallt und newhaeken,
fünf öhr von haecken,
ain allt phluegscharr.

In der unntern grossen stuben

Zwen tisch.

In der grossen camer daneben

Ain allt rott sammeten meßewanndt
mit guldenplaimen,
ain allt schlecht ascherfarb mesgewanndt von atlaß,
vier zernichtige truhen,
drey raispeth,
etlich allt zerprochne flengen wedl,
ein newe plechene lattern,

Fol. 769v:

zwen neue kotzen,
siben federpeth,
sechs polster,
zway kieß,
sechs new und allt meelsib,
ein wuchlädlein,
ain pfeffersib.

In dem thurn gewolb

Ain pottung mit tragenschmer,
ain traidtkusten im hof,
zween wassertrog.

In der frauenstuben

Ain tisch, ain bankh,
fünff essig vassl,
zwo allte almer,
drey raispeth,
zwo truhen groß unnd klain.

Im unndtern traidtgewelb

Ain viertlmaß,
ain halb viertlmaß,
ain mautfas,
vier schauflen.

Fol. 770r:

Auf dem traidtpoden

Ain viertlmaß,
ain halb viertlmaß,
ain mautfas,
drei schaufelln.

Haberkasten

Ain viertlmaß,
zway halbe viertl,
ain mautfas,
drey schaufelln.

Im brodgewelb

Ain knislicher tisch,
siben potting,
drey neue meelkasten,
ain viertlmaß,
zehen traidtschaufelln,
füñffundzwaintzig mautstrikh,
ain saill zum weinziehen,
zway prunsail,
ain truhen mit glasscherbenn,
ain allte grosse beschlahnne truhn,
achtzehen eisern patschin,
füñff eiserne sieb,
drey khloben,

Fol. 770v:

ain eiserner schurtz,
sechß allte wagenschin,
fünf allte plecherne flaschen,
ain allt fuetrall,
etlich allt und neu puchsen zum wasserroren,
vier groß und klain kupferne kessel,
ain eiserner rinng an ein viertl,
ein wenig allt eisen,
zway kupferne prunkscherben,
ain allter eiserner leychter,³⁴
ain allter ros,
zwo neue eiserne schauflen,
drey wasserbeer, darinnen der ain zerprochen,
ain allter pachtrog.

In der flaischcamer

Ain flaisch unnd ain schlegpeill,
ain paumbschaber,
zway messer,
ain inschlett potting,

³⁴ Pod tým prečiarknuté: „ring an ein viertl“.

neunlicher widtprat vessl,
ain fleischwannen,
ain saill zum ochsenfahen,
allt unnd neu hausstoch zween,
zwo fleischakhen.

In der kuchl

Fünffzeuen schussl,
fünfzig hiltzene tälle,

Fol. 771r:

sechs hultzene schusseln,
sechs multerlein,
drey kupferne phfannen mitt fuessen,
drey eiserne kramph,
drey kupferne hafn mit dekhen,
vier kupferne kessel,
ain kupferne prodtpfandl,
ain messingsbekh,
vier klain unnd groß eiserne prodspis,
zween kupferne durchschleg,
zween kupferne meiser mit eisnen stössl,
zween rasst,
drey kupferne schussln,
ain kupferen blat, darauf man die schussl setzt,
ain kupferen saltzfaß,
ain eiseren hakhen zum flaisch,
zween eisene leffl,
ain eisener kerfueß,
zwo huener steigen,
ain kupferne wasserwannen samtt der schepfer,
zween hultzerne wasserzuber,
zween eiserne feinehenngst,
ain schiereisen,
zwei klaine hiltzene fleischschaffl,
siben tischtuechen,
sechs hanndtuechen und fünff sekh.

Im pachhaus

Ain meehlkasten,
ain prodtruhen,

Fol. 771v:

ailff preter, darauf man das prott legt,

vier sib.

Im keller

Drey neu pindkannten,
zwo neu halbkanten,
zwo seitl kannten,
ain kupferner trachter,
ain hultzerne kandl,
ain kueffen mit legr,
zween haken zum weinschrott.

Im unntern keller

Acht lere pierfesse,
ain hultzerne pierkandl,
ain leo,
ain pierpotting,
zwo lange truhen unnder die pierfassen,
ain schaaf,
ain vessl zum genn,
fünf lahre kautfas,
ain mehlmull,
ain hauffenkoll.

Vor dem schlos

In dreien verschlagenen kästen, etlich mut kalch,
schindl ungeferlich bey dreissig tausennt,
pretter hundert fünffunddreissig.

Fol. 772r:

Im brewhaus

Ain pier saichen,
ain kessl,
acht groß und klain pierpottinng,
zway schäffer.

Im mairhof in der stuben

Ain tisch unnd ain pankh,
vier wagen mit aller zuegehörung,
vier allte reder,
drey phlueg mit aller zuegehörnung,
zwo egen,
geschierr auf vier roß,
ain beschlagene lahmkasten,
drei klaine potting,
ain bierlägl,

ain schaef,
ain wasserkandl,
ain sechtenzuber,
neun wagenketen,
drey rattlketen,
ain kleine keten,
ain rast,
drey mistgappelln,
zwo mistkrallen,
ain mistkratzen,
zwo eiserne schaufln,
ain eisene heygappl,

Fol. 772v:

zween beschlagen phlokh,
zwen vorhert,
ain allte truhen,
ain wagen khnecht kotzen,
zwo holtzhaken,
ain paill,
zwaihundert pretter.

Viech, so im mairhof verhanden unnd bleyben

Zway wagenross,
zwaintzig ziehochsen,
vierzig schoff unnd gaiß,
zwelff phfaben,
vierzig allte schwein,
neun jung heirig schwein,
neunzehen melhken,
ain zuchtschwein mit siben jungen,
genns jung unnd allt dreiunndzwaintzig,
viertzig huene,
ain stier.

Mer schaf und gaiß, so ersstlich auf Wiglisch und von dannen wider auf Lippsch gesandt, hundert unnd zwaintzig, item alte schwein sibenundviertzig.³⁵

Im mauthaus

Zween tisch unnd zwo benkhen,
ein eiserne waag,

³⁵ Zapísané samostatne ako marginálna poznámka.

ailff groß und klain lehre vassl,
drei halbe pinnten zuien kamdl,
drey hultzerne seidl kanndl,
zwo hultzerne halb sailt kanndl,

Fol. 773r:

ain messinng weinrohr,
zween allte trochter unnd ain neuen,
ain schenkhfas unnd ain hultzernen trachten,
ain klains scheffl,
ain weinsaill,
zwo schratlattern und ain potn.

Im hoffgarten

Siben kratzen,
fünf stokhauen,
ain paill,
peinsekh ungeferlich pey zwaintzig.

Diser inventarie seind drei in gleicherlaut aufricht, einer durch der römischen khuniglichen maiestät comissari, under ire fertigung der khunigin Maria rathen zuegestellt, der annder von ihnen gefertigt hochgedachter römischer khuniglicher maiestät comissarien uberantwort worden unnd der dritte dem Erasm Gutthe, burggraf auf Lipsch, zuegestellt. Actum Neuensoll den 30. tag des monads augusti im fünfzehenhunderdten achtundvierzigsten jar.

Christoff von Kunritz

Wolfgang Hohenwartter
manu propria

Príloha 3:

Časť správy správcu Banskej komory v Banskej Bystrici Krištofa von Künritz (†14. 8. 1557) pre kráľa Ferdinanda I. o Lupčianskom hrade, ako aj Šášovskom hrade z 26. marca 1549 (Zdroj: Österreichisches Staatsarchiv Wien, Finanz- und Hofkammerarchiv – Alte Hofkammer, Vermischte ungarische Gegenstände, rote Nr. 5/B, fol. 71r-71v)

Fol. 71r:

So tragen auch ewer maiestät guet wissen, das verschiner zeit ir khünigliche maiestät von wegen der slösser Liptsch³⁶ vnnd Sachssenstain,³⁷ so weillent fraw Beatrix khunigin zu Hungern den Doczy vnnd Liptschey

³⁶ Hrad Lupča.

³⁷ Hrad Šášov.

wider des khunigreichs Hungern recht vnnd brauch von den guettern, so zw der cron gehören, vmb acht tausenn gulden hungerisch in munnzt verkhaufft vnnd verennndert geratn ist worden, dieweyl ir khünigliche maiestät zwerhaltung vnnd aufnemung ir khüniglicher maiestät perkstedte an dennselben slössern vil gelegen, das derhalben ir khüniglicher maiestät angeregte slösser widerumb zw hannden brechte.

Darauf dann Liptsch halber zwischen ir khüniglicher maiestät vnnd den obberurten Doczy vnnd Liptschei ain vertrag aufgericht, also das ir khünigliche maiestät vier jar das schloß Liptsch innhaben vnnd jährlich sechshundert gulden hungerisch arenda geben soll vnnd so ir khünigliche maiestät in solchen vier jaren vmb zehen tawsenn gulden hungerisch in munnzt das schloß Liptsch sambt aller zuegehorung kauffen wolle, das sölchs ir maiestät beuorsteen solle, aber nach verscheinung der vier jar soll Liptsch den Doczy vnnd Liptschei eingeanntwurt werden vnnd der khüniglichen maiestät, auch inen, den Doczy vnnd Liptschei ~~fe~~ dem tail das recht vorbehalten sein. Weil aber das obberuert schloss Sachssennstain in dem vertrag nicht begriffen vnnd ir khünigliche maiestät zw dem Kremnitzer, Schemnitzer vnnd eisenperkhwerch von wegen der wälde

Fol. 71v:

so gen Sachssennstain gehoren, nicht weniger als ain Liptsch zw disem kupfferhandl gelegen, so were ir khünigliche maiestät zwraten vnnd zuermanen, damit ir maiestät von den Liptschey mit was gerechtigkait sy Sachssennstain innen hetten. Weil es alwege zw der cron gehört vnnd die kunigin Beatrix widemb guet allain gewesen sey, begert vnnd erfordert vnnd wo es die Liptschey nicht guetlich thuen wolten, das alsdann ir khünigliche maiestät mit recht sölcher zwersuechen in kainen lengern verzug stellet, damit für verscheinung der ernenten vier jar die handlung erörtert wurde. Vnnd so ir maiestät mit recht Sachssennstain erhielt, so werde dardurch Liptsch auch alberait erhalten vnnd ir khunigliche maiestät mocht baide slosser alsdann vmb acht tawsenn gulden hungerisch in munnzt an sich bringen. So ir maiestät vermög des vertrags allain vmb Liptsch zehen tawsenn gulden hungerisch geben sollten, solicher alles hab ich ewer maiestät vmb fürderliche erledigung der notdurfft nach berichten welln vnnd thue mich hiemit ewer maiestät diennstlich beuelhen. Datum Newensoll den sechsvnnd-zwaintzigisten tag martii anno domini im neinvnndviertzigisten.

Willig

An die khunigliche maiestät
Cristhoff von Konritz